

Mikaelskolans KRISBEREDSKAPSPLAN

Uppdaterad augusti 2024

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I. KRISBEREDSKAPSPLAN

II. MIKAELSKOLANS KRISORGANISATION

III. I EN KRISITUATION

IV. INVENTERING AV KRISER OCH RESURSER

V. KRISER OCH DERAS FÖRLOPP

VI. KOMMUNIKATION MED BARN I SORG OCH KRIS

VII. ANVÄNDNING AV RITUALER

VIII. ÅTGÄRDER VID OLIKA KRISER

IX. UPPFÖLJNING

X. DET SOCIALA KLIMATET I MIKAELSKOLAN
(innehåller även MOBBNINGSPÅN)

XI. ORDNINGSREGLER SAMT DICIPLINÄRA FÖRORDNINGAR

BILAGOR

I. KRISBEREDSKAPSPLAN

TRYGGHETEN OCH SÄKERHETEN SAMT FÖRFARINGSSÄTT VID PLÖTSLIGA KRISER OCH HOTFULLA ELLER FARLIGA SITUATIONER

Skolan gör klokt i att förbereda sig för kriser som orsakas av plötsliga, oväntade och exceptionella händelser. Det är viktigt att vara förberedd, eftersom **människans agerande förändras i en krissituation och medan krisen pågår hinner man inte utarbeta nya strategier**. Planerade strategier går däremot med största sannolikhet att genomföra också när det är bråttom och kaotiskt i en krissituation.

Främjandet av trygghet och säkerhet i skolan

Alla skolor ska ha en plan för trygghet och säkerhet som en del av läroplanen. Rektor ansvarar för att planen är uppgjord. Planen ska göras upp i samarbete med räddningsväsendet.

Rektor ansvarar också för att ett tillräckligt antal av skolans personal har fått utbildning i första hjälp samt första åtgärder för att släcka en brand. Rektor ser i samarbete med myndigheter till att skolans utrustning för första hjälp och släckningsutrustning är uppdaterad och i funktionsdugligt skick. Släckningsutrustningen ska kontrolleras årligen.

Bilagan med viktiga telefonnummer som ingår som bilaga i denna plan ska finnas i alla fastigheter.

Skolans personal ska känna till instruktionerna för hur man ska agera i olika situationer som hotar säkerheten. Planerna ska årligen uppdateras och gås genom med personalen. Instruktionerna i planerna ska omsättas i övningar så att alla kan fungera i enlighet med dem i fall av en verklig krissituation. Styrgruppen på Västerby gård tillsammans med skolans elevvårdsgrupp ska vid behov fungera som krisgrupp.

Under de senaste åren har svåra olyckor inträffat där skolor med elever och lärare varit drabbade och påverkats starkt av det skedda. Barns upplevelser av sorg märks i skolan, vilket påverkar läraren. Det kan vara fråga om en ”stor” olycka där många drabbas, eller också vardagslivets händelser som medför sjukdom och kanske död inom en elevs familj vilket är svårt att bemästra. Gemensamt för alla krishändelser är att de hotar eller skadar oss, att de ofta innebär förluster av olika slag och att de oftast medför starka sinnesintryck.

När en elev råkar ut för en krishändelse kommer även en krävande tid för läraren. Därför behövs ett handlingsprogram som är enkelt strukturerat och som ger handfasta råd.

Olika skolor som drabbats av svåra händelser har fått erfara hur otillfredsställande det är att inte veta vad man skall göra eller hur man skall handskas med problematiken. En beredskapsplan är därför ett måste för att skydda både elever och lärare. Följande beredskapsplan handlar om hur man inom skolan kan hantera oväntade krissituationer. Den tar upp sådana situationer som vi helst vill undvika att tänka på, men som är långt ifrån ovanliga i vårt moderna samhälle.

Målsättningen med en beredskapsplan är att:

Möjliggöra elevens rätt till en trygg undervisningsmiljö. Till en trygg undervisningsmiljö hör fysisk, psykisk och social trygghet och säkerhet.

- hjälpa elever och lärare i krishantering
- göra skolan till en plats där man kan ge uttryck för tankar och känslor
- möjliggöra tid för samtal
- ge tid för ritualer
- hjälpa skolans personal att bearbeta sina egna upplevelser
- underlätta återgång till vardagliga rutiner så snart som möjligt

II. MIKAELSKOLANS KRISORGANISATION

KRISGRUPP:

- **Styrgruppen**
 - rektor
 - föreståndare
 - skolsekreterare
 - vice rektor
 - kökets representant

Styrgruppen utvidgas med representanter från elevvårdsgruppen.

- **Elevvårdsgruppen**
 - rektor, sammankallare
 - skolhälsovårdare
 - speciallärare
 - skolkurator
 - skolpsykolog
 - skolcoach

Vid kris bestämmer den akuta krisgruppen vem som ska fortsätta i krisgruppen efter den första sammankomsten.

I EN KRISITUATION HAR GRUPPEN ANSVAR FÖR ATT:

- skaffa information om situationen
- informera övrig personal
- organisera åtgärder
- informera elever
- informera föräldrar, ev. allmänheten och massmedia
- ge dödsbudskap

GRUPPENS KONTINUERLIGA ARBETE BESTÅR AV ATT:

- informera övrig personal och föräldrar om krisorganisationen
- organisera fortbildning för gruppen/hela personalen
- etablera kontakter med psykologisk eller psykosocial expertis
- anordna praktiska övningar för krisbemötande
- stötta lärare med elever som befinner sig i kris
- följa upp krisbearbetningsprocesser på längre sikt
- utveckla och uppdatera beredskapsplanen samt därtill hörande material, t.ex. telefonnummer

III. I EN KRISITUATION

ORGANISATORISKA RIKTLINJER:

Det är viktigt att diskutera vilken policy man skall följa i en krissituation. Erfarenheter har visat att följande punkter är viktiga:

- Skolan bör se till att det finns information tillgänglig om vad som hänt samt om var och hur det hände.
- Rektor ansvarar för informationsgången i skolan och till vårdnadshavarna. Hen anvisar personalen att handla lugnt och bedömer om det är skäl att sammankalla skolans krisgrupp.
- Krisgruppen bedömer vilka andra instanser (eller sakägare) av vilka man omgående behöver få information för att hantera situationen. Rektor svarar till medierna.
- Med hjälp av mobiltelefoner sprids information i regel blixtnabbt mellan elever och till det omgivande samhället. Därför ska den officiella

informationen ges snabbt och vara tillförlitlig för att undvika att situationen skapar kaos.

- Hela personalen informeras via textmeddelande så snart som möjligt

Principer för hantering av krissituationer

1. I en krissituation bör skolan inta en öppen attityd. Låt skolan vara en plats där barnen kan få uttrycka sina tankar och känslor på olika sätt och via olika kanaler. Smärtsamma upplevelser bör få komma till uttryck i en miljö som präglas av omtanke och omsorg.

2. Återgå till vanliga rutiner så snart som möjligt, men säkerställ också att det finns tid för ritualer, samtal och andra uttrycksformer för barnens del.

3. Skolans ledning har ansvar för att också skolpersonalen får hjälp med att bearbeta sina tankar, intryck och reaktioner efter en kritisk händelse.

4. Skolan skall även förbereda de anställda på att de ska ta hand om föräldrar, massmedia och andra som kan tänkas göra förfrågningar per telefon eller vid personliga besök.

5. Låt elever vara med på begravning och andra former av ritualer.

6. Var aktiv i relation till elevernas föräldrar. Informera dem om vad som skett och om vilka reaktioner som barn och ungdomar kan uppvisa i en krissituation. Beskriv vad föräldrarna kan göra för att hjälpa till.

KRISGRUPPENS UPPGIFT I EN KRISITUATION

Sammanställaren samlar gruppen. Gruppen gör en kartläggning av situationen och vid behov kommer även berörd klasslärare med.

Den som tar emot krisbudskapet försöker få reda på så mycket som möjligt av följande punkter:

KARTLÄGGNING AV KRISITUATIONEN:

A. VAD HAR HÄNT?

- olycka
- svår sjukdom
- dödsfall
- annan händelse

B. VAR, NÄR OCH HUR SKEDDE DET?

- i skolan
- på väg till skolan
- utanför skolan
- under vilka omständigheter?

C. VEM ÄR OFFREN, VILKA ÄR BERÖRDA?

- elever
- lärare, skolans övriga personal
- anhöriga till ovannämnda

D. HUR SER SITUATIONEN UT JUST NU? VILKA ÅTGÄRDER HAR REDAN VIDTAGITS?

E. VILKEN INFORMATION HAR FÖRMEDLATS OCH AV VEM?

ÖVRIGA ÅTGÄRDER SOM SKALL PLANERAS:

VEM BERÖRS?

- hela skolan
- personalen
- en klass
- enskilda barn
- föräldrar
- skolans omgivning

INFORMATION:

- vem skall informeras?
- hur skall man informera så det inte blir en sensationsnyhet?
- hur kan de som informeras reagera?
- polisen måste informeras om det skett en allvarlig olycka eller dödsfall inträffat i skolan.
- hur skall föräldrar informeras, per epost eller på föräldramöte?

STÖDÅTGÄRDER:

- vem hjälper, var och när?
- behövs det samtal i klasser? I vilka grupper?

- behövs det enskilda stödsamtal?
- behövs det utomstående hjälp?
- behöver personalen stöd?
- behövs minnesstund eller annan ritual för att stöda krisbearbetningen?

HAR SKOLAN JURIDISKT ANSVAR I HÄNDELSEN?

- blir det rättegång eller polisförhör, hur förbereds barnen på detta?
- varifrån får skolan juridisk hjälp?

KONTAKT MED MASSMEDIA

- vem sköter informationen? Vanligen rektor.
- kan händelsen få landsomfattande uppmärksamhet?
- skall man bestämma tid och plats för journalisters frågor?
- behöver man myndigheters hjälp?

UPPFÖLJNING

- när samlas och vem för uppföljning och planering av fortsatta åtgärder?

IV. INVENTERING AV KRISER OCH RESURSER

Krisberedningsplanen används vid traumatiska kriser som utlöses av oväntade, plötsliga och ovanligt starka händelser.

TÄNKBARA KRISITUATIONER:

- dödsfall
- bränder
- trafikolyckor
- olyckshändelser i skolan
- mobbning, misshandel
- barns mentala kriser
- kriser i hemlandet
- yttre hot
- m.m.

FÖLJANDE RESURSER FINNS:

- MAPPEN med krisberedskapsplanen
- aktuella jourlistor med namn och telefonnummer
- PERSONER med kompetens i krishantering
- inarbetade rutiner för vardagsolyckor
- lokaler
- krislåda med ljus, dikter, psalmbok, sånger
- förbandslåda

V. KRISER OCH DERAS FÖRLOPP

En kris uppstår när vi ställs inför sådana händelser och problem som vi inte på ett naturligt sätt kan lösa med våra inre resurser. Det uppstår en obalans mellan omständigheternas krav och den egna förmågan att nå fram till en lösning. Vi blir pressade, upprörda, känner ångest eller blir förvirrade. Det bör poängteras att det inte rör sig om psykiska sjukdomstillstånd utan om naturliga mänskliga reaktioner, som Johan Cullberg skriver: det har uppstått ”en livssituation då inte tidigare erfarenheter och inlärd reaktionssätt är tillräckliga för att man skall förstå och bemästra den aktuella situationen. Reaktionssättet vid kriser följer ett visst förlopp som är viktigt att känna till.

1. CHOCKFASEN

Denna fas varar från ett kort ögonblick upp till några dygn.

- Den drabbade har en känsla av överklighet. Det är svårt att förstå vad som hänt, det hela är som en dröm eller en filmupplevelse.
- Den drabbade kan verka okänslig, bedövd. Även om personen på ytan kan verka lugn råder det ett inre kaos och det är ofta svårt att i efterhand redogöra för vad som hänt. Detta tillstånd är lätt att missförstå, utomstående kan tolka reaktionen som om personen skulle ha kontroll över situationen fastän verkligheten är att personen befinner sig i ett chocktillstånd.
- Den drabbade kan också reagera med förtvivlan och förvirring.
- Det är sällan den drabbade grips av panik, men det kan inträffa vid hög grad av livshot kombinerad med tidspress, som t.ex. vid en brand. Man skall då isolera dem som drabbats av panik så att de inte kan ”smitta” de övriga. Det är också mycket viktigt att bekämpa rykten och sprida sann information för att minska risken för panik.

- Många drabbas av förändrad tidsuppfattning. Man tycker att händelseförloppet tar oändligt lång tid, när det i själva verket kanske rör sig om minuter. Detta motverkas om de drabbade, t.ex. vid en trafikolycka får så tät information som möjligt om räddningsarbetet; ”nu är ambulansen på väg, era föräldrar är på väg hit” etc.
- Olika fysiska reaktioner under chockfasen inträffar. Man kan få hjärtklappning och hög puls, drabbas av muskelspänningar, darrningar och skakningar, svettas, kräkas, göra ned sig, bli yr, känna sig matt eller svimfärdig.
- Känslor och tankar inför sin egen reaktion i chockfasen kan ge upphov till skuldkänslor hos den drabbade; ”varför kände jag inte sorg? Är det fel på mig eftersom jag inte blir tillräckligt ledsen?” o.s.v. Då man är i chock måste dock kroppen mobilisera alla krafter och försvar för att man skall klara situationen.
- Barn reagerar på olika sätt inför kriser och dödsfall. De vanligaste reaktionerna som uppträder direkt efter händelsen är följande:
 - △ chock och tvivel
 - △ ångest och protest
 - △ barnen blir apatiska och lamslagna
 - △ de fortsätter med de vardagliga aktiviteterna

Framförallt mindre barn reagerar med chock och misstro. De säger ofta ”det kan inte vara sant”, ”det är som i en dröm”, ”det känns överkligt”. Chockreaktionen är en försvarsmekanism som gör att barnet bit för bit kan ta in vad som skett. Det är vanligt att barn förnekar att det skett ett dödsfall. Vuxna kan ofta förundras över att barnen inte reagerar starkare än de gör, men det är viktigt att komma ihåg att barn behöver ta in det skedda successivt.

En del barn reagerar direkt med rädsla och ångest, men också apati är förhållandevis vanligt.

Tidsuppfattningen ändras under en kris - om något hänt i skolan och barnen väntar på att hjälpen skall komma, kan denna väntan te sig oändligt lång. Det är viktigt att informera barnen om denna reaktion för att mildra den eventuella bitterhet eller vrede de känner för att hjälpen enligt deras uppfattning kom så sent.

Under den direkta krisreaktionen öppnas barnens sinnen så att de lättare kan ta in information från omgivningen. Alla sinnen mobiliseras och de intryck som kommer via ögon, öron osv präglas på ett speciellt sätt i minnet. Längre fram kan dessa minnesbilder dyka upp som plågsamma och påträngande tankar och uppfattningar om händelsen.

2. REAKTIONSFASEN

Denna fas pågår oftast någon eller några månader. Den drabbade börjar nu förstå vad som hänt och då kommer kris- och sorgereaktionen. Reaktionerna kan bli starkare när man inte längre kan eller behöver hålla det som skett på avstånd och när innebörden av det som skett börjar sjunka in. Vanliga reaktioner som då visar sig är följande:

- ångest och sårbarhet
- starka minnesbilder
- sömnproblem
- sorg och saknad
- lättretlighet och vrede
- skuld, självföreläelser och skam
- fysiska besvär
- svårigheter med andra barn

Många får svårt att skilja mellan verklighet och det överkliga. Minnesbilder återupplevs och blir påträngande. Syn- och hörselintryck, lukter, smaker och beröringar kan påminna om händelsen. Det kan t ex. vara helt outhärdligt att känna lukten av rök om man varit med om en brand.

Man kan känna rädsla för framtiden, barn kan tänka ” jag kommer nog aldrig att bli vuxen ”. Många upplever en sänkt livskvalitet, nedstämdhet och sorg. Sorg och saknad kan också yttra sig genom att den drabbade isolerar sig och drar sig undan alla sociala kontakter, blir tystlåten och sluten. Isoleringen kan också ta sig uttryck genom förnekande av känslor. Man kan t.ex. prata till synes lugnt om det som förorsakar krisen och förneka betydelsen av det inträffade. Då man inte kan ge uttryck för känslorna kan inte heller sorgen bearbetas på ett ändamålsenligt sätt. En del barn gråter mycket, andra litet eller inte alls. Barn har överlag kortare nedstämdhetsperioder än vuxna. Små barn kan visa att de saknar en människa genom att de letar efter personen. Större barn kan vara överdrivet upptagna av minnen eller känna att den döde fortfarande finns till. Upplevelser av se eller höra den döde kan vara mycket skrämmande för barn. Vrede och utagerande beteende är vanligt hos sörjande eller krisdrabbade barn, ilska kan ta sig olika uttryck och riktas mot olika objekt.

Brist på ork samt upplevelser av meningslöshet kan leda till nedsatt aktivitet i skolan. Även dagdrömmeri och tankeflykt kan förekomma. Problemen vara ofta längre än personalen föreställer sig. Vid t ex en nära persons död kan det ta upp till två år innan arbetskapaciteten kommer upp på en normal nivå. En del barn önskar sig bort från sin grupp och andra kanske går iväg för sig själv utan att tala om orsaken. Vid kriser som kulminerar med förvarning som t ex livshotande sjukdom i familjen kan koncentrations-svårigheterna dyka upp före dödsfallet. Uttalade försäkringar om att reaktionerna är normala och klingar av efter en tid kan vara till stor hjälp för barnen.

Om ett barn uppvisar följdreaktioner som varar längre än en månad efter själva händelsen och reaktionerna uppvisar ett visst mönster har barnet utvecklat ett **POSTTRAUMATISKT STRESSYNDROM (PTS)**. PTS kan utlösas av en händelse som upplevs som ett yttre hot mot eget eller någon närståendes liv. **POSTTRAUMATISKT STRESSYNDROM kännetecknas av tre slags reaktioner:**

- Barnen återupplever det skedda i tankar eller drömmar, eller ser det hända om och om igen. De uppvisar också stark oro vid händelser som symboliserar eller påminner om det skedda. (T ex årsdagen av det skedda).
- De kan undvika saker och ting (situationer, tankar, aktiviteter, föremål o s v) som påminner om det som hänt. De kan uppvisa en minskad bredd i sina känsloreaktioner och ett minskat intresse för omvärlden. De kan ha svårt att minnas delar av traumat, att de känner avstånd till andra och upplever att resten av livet förkortats.
- De kan uppvisa tecken på en ökad fysiologisk aktivitet i kroppen, som om den hela tiden är beredd till kamp eller flykt. Symtom på detta är bland annat sömnsvårigheter, irritation, vredesutbrott, koncentrationssvårigheter samt en överdriven vaksamhet (beredd på att möta fara).

Om ett sådant reaktionsmönster förekommer under mer än en månad bör man remittera barnet till läkare, psykolog eller någon annan form av professionell hjälp.

3. REPARATIONSFASEN

Denna fas pågår från några månader till ca ett år efter händelsen. Under denna period kan den drabbade börja vända sig utåt och se framåt. Det inträffade är accepterat och en nyorientering blir möjlig.

4. NYORIENTERINGSFASEN

Nyorienteringen fortsätter som en livslång pågående process. Barnens möjligheter till förståelse av det skedda ökar då de växer och de ser på den traumatiska händelsen med andra ögon med stigande ålder. Den drabbade lever vidare med ärran efter en kris och korta perioder av smärta kan upplevas. Detta är dock inget hinder för ett normalt liv.

VI. KOMMUNIKATION MED BARN I SORG OCH KRIS

EMOTIONELL FÖRSTA HJÄLP:

För att hjälpa ett barn i kris kan följande riktlinjer vara bra att hålla sig till:

- se till att klimatet kring hjälpinsatserna präglas av:
 - omsorg
 - förståelse
 - acceptans
 - stöd

- bidra med fakta och information
 - vad som har hänt
 - vad som kommer att ske härnäst
 - undvik att teoretisera utan ge istället enkla förklaringar

- avsätt tid för att lyssna och stödja

- undvik fraser i stil med:
 - ”tiden läker alla sår”
 - ”jag förstår hur du känner det
 - ”det kunde ha varit värre”
 - ”du ska vara glad för att du lever”.

- man skall inte lova mer än man kan hålla

- skydda barnen mot onödig stress, t ex:
 - påflugna journalister,
 - starka sinnesintryck
 - överdrivet hjälpsamma personer

Här följer några enkla förhållningssätt för att hantera kommunikationen med barn och ungdomar som befinner sig i sorg och kris:

- det är viktigt med öppen och ärlig kommunikation:
 - ge åldersrelevant information
 - undvik abstrakta förklaringar
 - använd inte ord som ”sömn” eller ”resa” för att beskriva och förklara döden

- ge barnen tid att kognitivt hantera situationen:
 - acceptera frågor och samtal om händelsen

- acceptera att samtalen kan bli korta
 - titta i fotoalbum och minnesböcker
 - acceptera lekar som är relaterade till händelsen
 - sänk kraven på prestationerna en tid efter händelsen
- gör förlusten verklig:
 - dölj inte dina egna känslor
 - låt barnen delta i ritualer (se under rubrikerna; åtgärder vid olika kriser)
 - ställ fram föremål som påminner om den döda (t ex foto, teckningar)
 - tala om för barnen att det är normalt att de reagerar olika:
 - upplys dem om vanliga reaktioner
 - avvisa inte deras reaktioner
 - tala om för dem att det är smärtsamt men nödvändigt att arbeta sig igenom sina känslor
 - ge dem hopp, men undvik att förringa smärtan
 - föreslå barnen olika uttryckssätt för känslor, t ex:
 - teckning, målning,
 - trolldag, lera, papier maché, bivax
 - samtal
 - rollspel, drama, lek, dockteater,
 - stimulera en emotionell hantering av det skedda:
 - planera fortsatta aktiviteter inom barnträdgården och i barngruppen.

PEDAGOGERS/LÄRARES BEMÖTANDE AV BARN I SORG

Vid samtal med det drabbade barnet:

1) var nära och närvarande

Visa att du ställer upp, finns tillgänglig och deltar. Våga visa egna känslor.

2) försök inte trösta

Ord som ”det är inte så farligt” blir till hån i svåra situationer. Säg inte ”stackars dej” eller ”jag vet hur det känns”. Hjälp barnen att sörja istället för att försöka trösta dem.

3) lyssna aktivt

Det finns inga välmenande råd som hjälper. Var sensitiv, inte påträngande men lyssna, ta emot och bekräfta känslan.

4) erbjud gärna kroppskontakt

När man inte finner ord räcker det långt med att hårt hålla en hand eller kramas. Känn efter hur barnet vill ha det. Närma dig också barn som inte öppet söker kontakt.

5) var inte rädd för känslouttryck

Gråten är kroppens eget sätt att uttrycka en stark känsla. Håller man tillbaka den stoppar man också känslan, då dyker den upp senare, ibland efter många år. Hindra inte heller någon från att uttrycka skuld känslor eller ilska.

6) ge hjälp med orden

Fråga försiktigt hur det var, vad som hände, hur det kändes. För att hjälpa barnet att tala kan man berätta om någon i liknande situation, hur han tyckte eller gjorde. Ett sätt att få ur sig något av sorgen är att klä den i ord. Samtidigt är det första steget av en bearbetning som senare kan hjälpa en vidare.

7) svik inte

Se till att finnas till hands. Ge ditt telefonnummer och visa att du när som helst är beredd att fortsätta samtalet.

8) följ upp

En sorg av den här storleken är inte klar med ett samtal. Ta själv ansvaret för att höra hur det är. Låt inte ett avvisande hindra från att återkomma med nya erbjudanden om kontakt.

9) var tålmodig

När den sörjande för elfte gången berättar samma sak är han inte hjälpt av att höra: ”det där har jag redan hört”, el dyl. En del av bearbetningen består just i att ”älta” det som skett. När det är klart upphör upprepningarna. Minst ett halvt år får man räkna med innan de drabbade verkligen kan gå vidare.

10) var dig själv

Försök inte vara präst eller psykolog eller läkare. Nu är det medmänsklighet och medkänsla som gäller. Sök stöd för din egen ork och hjälp barnet att söka vidare hjälp vid behov.

Diskutera alltid först med det drabbade barnet eller hemmet innan övriga barn i skolan informeras om det skedda. Meddela gärna barngruppen då barnet själv är med.

VII. ANVÄNDNING AV RITUALER

Genom ritualer får man lättare att greppa det som skett och ta det till sig.

Att delta i ritualer bidrar till att:

- reducera känsla av överklighet
- hindra utvecklandet av fantasier som kan hindra sorgearbete
- befrämja medvetenhet om det skedda
- underlätta känslomässig bearbetning av förlust

Speciellt för dem som har svårt att uttrycka sig verbalt är deltagandet i ritualer viktigt. Ritualer kan ge struktur i kaoset, konkretiserar det skedda, stöder bearbetning och erbjuder möjlighet till känsla att dela det skedda med andra. I samband med ritualer kan det vara lättare att prata kring det skedda på ett mera naturligt sätt. Någon enkel ritual kan bidra till mera trygghet.

En minnesstund med anledning av ett barns eller en pedagogs död utgör ett bra tillfälle att manifesteras och uttrycka gruppens sorg. Personalen kan samlas i en lämplig lokal för att minnas olyckan på ett värdigt sätt. En minneshögtid kan omfatta följande:

- minnesord av skolans rektors
- minnesord av en annan pedagog
- en tyst minut
- kort andakt av präst
- en sång eller ett musikstycke (den dödes favoritmusik t. ex.)

VIII. ÅTGÄRDER VID OLIKA KRISER:

1) BARNNS OVÄNTADE DÖDSFALL

Om en elev plötsligt dör drabbar det klass- och skolkamraterna på skolan som en chock. Man har inte haft tid att mentalt förbereda sig på dödsfallet och en del av tryggheten i världen försvinner plötsligt.

Den som först får vetskap om dödsfallet kontaktar krisgruppens sammankallare i första hand eller annan medlem av gruppen ifall sammankallaren inte nås.

KRISGRUPPENS UPPGIFTER:

- samlas för bedömning av situationen samt planering av åtgärder
- klassläraren/klassföreståndaren kallas även till mötet
- kontaktperson utses som kontaktar föräldrahemmet
- eventuella massmediakontakter sköts enbart av utsedd person
- gemensam samling med minnesstund på skolgården vid flaggan eller i festsalen (kom ihåg att bjuda in skolans hela personal)
- minnesstunden kan omfatta:
 - minnesord från rektor
 - minnesord från klassläraren/-föreståndaren
 - någon läser en dikt
 - sång eller musik
 - prästens ord
 - samtal i elevens klass
- har eleven syskon i skolan eller i barnträdgården? Även i syskonens grupp bör tid avsättas för samtal
- erbjud eleverna ”öppet hus” efter skoldagens slut, ge möjlighet till samtal eller att bara vara tillsammans
- var observant på elevens reaktioner tiden efter händelsen
- ta ställning till om övriga elevers föräldrar i det avlidna elevens klass skall informeras och på vilket sätt (skriftligt, genom sammankomst eller båda)
- kom ihåg att be om godkännande av det avlidna elevens föräldrar före informerandet
- vem deltar i begravningen?
- senare besök vid graven?
- personalens behov av stöd?

2) DÖDSFALL I PERSONALEN

Vid plötsligt dödsfall bland lärarna kan man i stort följa de instruktioner som gets för händelsen ”elevs dödsfall”. Det kan dock bli nödvändigt att komplettera med följande punkter:

- om dödsfallet inträffar hastigt och oväntat bör man ordna ett möte där lärare och övrig personal får möjlighet att tala ut om det som hänt (”psykologisk debriefing”)
- anordna ett samtal för att bistå de närmast berörda klasserna
- använda ritualer för att eleverna ska få möjlighet att uttrycka sina tankar och känslor.
- Låt eleverna delta i begravningen tillsammans med de vuxna.
- försöka att så snabbt som möjligt återgå till normala rutiner i skolan, rekrytera så snabbt som möjligt en ny lärare och informera denna ingående om reaktioner och om vilka elever som reagerade starkast
- förbereda barnen genom diskussioner på att det kommer en ny pedagog

3) ELEVS SVÅRA SJUKDOM

Om en elev drabbas av allvarlig sjukdom kontaktar den som först får vetskap om det, krisgruppen som samlas till möte till vilket även klassen kallas.

- utsedd person, helst den närmaste pedagogen, etablerar en kontinuerlig kontakt med elevens hem.
- allt agerande från barnträdgården skall ske med respekt för familjens önskemål
- ordna så att barngruppen får regelbunden och återkommande information om hur det sjuka barnet mår, via pedagogen, hälsovårdaren, annan?
- behov av samtal?
- information på föräldramöten
- brev, teckningar o. dyl. av klassen
- barnets kontakt till sin barngrupp ska fortsätta
- hur berörs barnets eventuella syskon i barnträdgården samt deras barngrupper, stöd för dem?
- vid dödsfall se rubriken; barns oväntade dödsfall

4) OM ETT BARN FÖRSVINNAR

Om ett eller flera barn försvinner utser vi en vuxen som samlar de andra barnen medan resten av personalen börjar söka. Om vi märker att barnen inte är i närheten kontaktar vi rektor och föräldrarna. Om vi inte hittar barnen trots ett större sökteam ringer vi polisen. Vi diskuterar med barnen om händelsen och försöker undvika liknande händelser i fortsättningen.

5) MOBBNING

Att bli mobbad är att bli kränkt och förnedrad, alla skall ha rätt till trygghet i skolan, även om man är annorlunda. Så snart misstanke om mobbning uppstår skall man omedelbart ta kontakt med skolans antimobbningsgrupp som tar ansvar för vidare åtgärder. Om den som utsatts för mobbning får veta att man tänker ta itu med saken kan han eller hon motsätta sig det p.g.a. rädsla eller känsla av förnedring.

Föräldrar som plötsligt får veta att deras barn blir mobbat eller mobbar, drabbas ofta av ett slags psykiskt chocktillstånd. De kan därför irrationellt agera på ett sätt som motarbetar mobbningsbehandlingen.

6) ÖVERGREPP MOT BARN

DEFINITION:

Att en vuxen eller ett äldre barn, genom sexuella handlingar utnyttjar barn under 15 år för att tillfredsställa sina egna behov av sexuell stimulans, fysisk kontakt eller emotionell närhet.

Att ett barn i åldern 15 - 18 år utnyttjas av någon som det är beroende av eller nära släkt med.

TECKEN PÅ ATT ETT BARN BLIR UTNYTTJAT:

Antydningar i ord och lek, sexuellt betonade teckningar, onormalt sexuell intresse, magont, passivitet, sexuella övergrepp mot andra barn, rymningar hemifrån, psykosomatiska symtom

MISSTANKAR MEDFÖR ANMÄLNINGSSKYLDIGHET:

Barnskyddslagen, § 40 Anmälningsskyldighet:

”Har den som är anställd eller innehar ett förtroendeuppdrag inom social- och hälsovården, skolväsendet, polisväsendet eller en församling, vid handhavandet av sin tjänst eller befattning eller sitt uppdrag fått vetskap om, att barn är i uppenbart behov av familje- och individriktat barnskydd, skall han utan dröjsmål anmäla detta till socialnämnden.

Även annan än den som avses i 1 mom. kan göra sådan anmälan.”

Barn och föräldrar skall inte i förväg underrättas om anmälan. Myndigheterna avgör när och hur föräldrar skall informeras, ett fel kan bli förödande speciellt för barnet.

Den som bär på dylika misstankar kan också själv vara i behov av stöd och att få prata om situationen.

Ifall ett barn berättar om misshandel, sexuella trakasserier eller övergrepp är det viktigt att lyssna noga utan att ”moralisera” eller förringa. Fråga tillräckligt för att få klarhet i vad det handlar om, men inte onödigt för att undvika förhørsstämning.

Tala om för barnet att du skall hjälpa. Anteckna efteråt så noga som möjligt. Ta kontakt med sociala myndigheter för anmälan samt rådgivning, barnet kan kanske inte skickas hem ifall föräldrarna är misstänkta.

Barnskyddsmyndigheterna kan besluta om tillfälligt omhändertagande.

Om föräldrar inte är misstänkta fungerar de naturligtvis som stödpersoner vid kontakten med myndigheterna och polisförhörssituationen.

7) VÅLD OCH HOT I SKOLAN

Ifall en elev eller någon från personalen misshandlas eller drabbas av hot från annan elev:

DIREKTA ÅTGÄRDER:

- Den vuxna som råkar i en situation där ett barn uppträder våldsamt ber vid behov om hjälp av annan vuxen i barnträdgården
- avlägsnar de andra barnen från situationen
- strävar efter att med hjälp av lagliga metoder avsluta våldssituationen
- man tar omedelbart hand om den utsatta
- om det gäller en lärare skall en kollega så fort som möjligt ta över i stället
- ytterligare någon annan tar hand om det attackerande barnet. Skydda barnet från att göra sig själv eller omgivningen illa.
- uppför dig neutralt, tryggt och vuxet i förhållande till det aggressiva barnet, pressa inte med frågor eller förebråelser, en utredning av händelsen kan ske först senare då situationen lugnat ner sig
- kontakta rektor och medlemmarna i skolans krisgrupp

FORTSATTA ÅTGÄRDER:

- utredning av händelsen
- läraren eller rektor kontaktar föräldrarna
- låt läkare bedöma eventuella skador
- kontakta barnskyddsmyndigheter
- gör eventuell arbetsskadeanmälan
- eventuell polisanmälan görs av föreståndaren
- vidta åtgärder som kan medverka till en lösning av konflikten

TÄNK PÅ:

Eventuell uppståndelse kring en dylik händelse, planera hur massmediakontakter sköts. Det kan vara nödvändigt med efterföljande samtal i barngruppen. Allt agerande skall understryka att skolan och samhället inte accepterar våld, lagstiftning, polisanmälan och skadestånd kan diskuteras samt modeller för möjligheter att undvika våld.

8) VAPENHOT

- tillkalla omgående polis tfn 112
- informera rektor om hotet
- lås förbindelsekorridorer och stäng fönster
- håll barnen i sina respektive rum på skolan och lås dörren
- hålls med barnen på golvet i rummet borta från dörrar och fönster och följ polisens anvisningar
- förflytta dig med barnen till samlingsplatsen då situationen lugnat sig

9a) VID BOMBHOT PER TELEFON

- lyssna och anteckna det som den som ringer säger
- meddela omgående rektor och medlemmarna i skolans krisgrupp
- tillkalla polis tfn 112
- utrym skolan snabbt i enlighet med anvisningarna i skolans räddningsplan

9b) VID BOMBHOT per e-postmeddelande eller textmeddelande

- spara hotet och bevara det som bevismaterial
- följ anvisningarna som gäller för bombhot per telefon

10) ALLVARLIG OLYCKA eller allvarligt sjukdomsfall

Den vuxna som kommer till situationen bedömer situationen och reda ut vad som hänt. Därtill ska den vuxna

- vid behov be om hjälp utan att riskera sin eller andras säkerhet
- försöka rädda den eller de personer som är i livsfara samt undvika ny olycka
- se till att första hjälp ges
- informera rektor och avlägsna utomstående personer från platsen
- omedelbart ringa nödnummer 112 vid allvarliga olyckor

Skolans personal eller skolhälsovårdare ger första hjälp. Skadade som behöver annan sjukvård skickas till hälsovårdscentral eller sjukhus med ambulans eller i taxi.

11) BRAND

Den som upptäcker eller får information om brand informerar i brådskande ordning rektor och föreståndaren på barnträdgården, som vidtar de åtgärder som anvisas i skolans räddningsplan.

12) KEMIKALIE- OCH GASLÄCKAGE

Rektor vidtar de åtgärder som anvisas i skolans räddningsplan.

IX. UPPFÖLJNING

Krisgruppen besluter om möte för planering av uppföljning på krissituationen, bedömning av hur bearbetning framskrider och behov av eventuella andra åtgärder än de man kommer överens om i det akuta skedet.

Tidpunkt för första uppföljningsmöte bestäms alltid i samband med krisgruppens första sammankomst vid aktuell händelse.

KARTLÄGGNING AV KRISITUATIONEN:

VAD HAR HÄNT?

VAR NÄR OCH HUR SKEDDE DET?

VEM ÄR OFFREN, VILKA ÄR BERÖRDA?

HUR SER SITUATIONEN UT JUST NU?

VILKA ÅTGÄRDER HAR REDAN VIDTAGITS?

VILKEN INFORMATION HAR FÖRMEDLATS OCH AV VEM?

PLANERING AV FORTSATT ÅTGÄRDER:

VEM BERÖRS?

VEM OCH HUR INFORMERAR MAN?

VILKA STÖDÅTGÄRDER BEHÖVS?

VEM HAR EVENTUELLT JURIDISKT ANSVAR?

HUR SKÖTS KONTAKT MED MASSMEDIA?

HURUDAN UPPFÖLJNING BEHÖVS, NÄR?

BILAGOR

BILAGA 1: HJÄLPINSTANSER OCH UTOMSTÅENDE EXPERTIS

NÖDNUMMER: 112

POLISENS NÖDNUMMER: 112

EKENÄS HÄLSOVÅRDSCENTRAL: 019 289 3000

RASEBORGS SJUKHUS VÄXEL: 019 2241

BILAGA 2: VID HÄNDELSE AV ELAVBROTT

Det viktigaste med tanke på beredskapen för ett eventuellt elavbrott är att säkerställa en så vanlig och god vardag för barnen och eleverna som möjligt och skapa en trygghetskänsla i den exceptionella situationen. Utgångspunkten för anordnandet av småbarnspedagogik och utbildning är att man kan fortsätta verksamheten även vid störningssituationer som förorsakas av elavbrott. Det betyder att skolan är öppen och undervisningen fortsätter.

I Mikaelsskolan:

Skoltransport och skolresor

Skoltransporterna fungerar som vanligt. Vårdnadshavarna bör vara uppmärksamma på att en del av gatubelysningen eventuellt inte fungerar som vanligt.

Undervisning

Det kan förekomma ändringar i lektionerna och/eller i en del av skoldagens program. Eventuellt kan en del av undervisningen förflyttas utomhus. Skolorna planerar verksamheten inför ett eventuellt elavbrott. Barnen och eleverna får anvisningar om hur man bör agera vid eventuella störningssituationer.

Måltider

Elavbrottet kan inverka på möjligheten att tillreda varm mat och då serveras enbart kall lunch.

Toaletter

Toaletterna fungerar normalt under korta elavbrott (ca 2h).

Övrigt

Om vi får information om elavbrott på förhand läggs information till personal, vårdnadshavare och elever in på Wilma. Fastigheterna hålls varma under korta elavbrott. Alarm och husteknik fungerar varierande.